

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZINHÁZI, ZENEI ES KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 "
Negyed évre	3 "
Videki előfizetők bélyegköltsége egész évre	2 "

Felölös szerkesztő és lap tulajdonos

SZATHMÁRY ZOLTÁN

Szerkesztőség és kiadóhivatal Simonffy-utca 11c földszint balra, (Piac felől 3-ik ajtó).

Hirdetések feladhatók a Horovitz-nyomdában, és a „Debreczen” kiadóhivatalában Darabos-u. 7.

Szomorú adatok.

Soha szomorubb krónikát nem olvashatott debreceni ember, mint a városi tisztii főorvos julius havi jelentését a városi közigazgatási bizottságban,

A halálozások három hijján száz lélekkel multák felül a születéseket. Hogy vagy onok pusztulnak, emberek anyagilag tönkre mennek, ez csak epizód egy város belső életében. Mindeut lehet pótolni erős akarrattal és munkával, csak a legdrágábbat az életet nem lehet pótolni.

A csatatereken rengeteg áldozatot kövelet a Haza, de a dicő halál, természetrajzához tartozik, hogy a változhatatlanba bele tud nyugodni az emberi lélek. Ott is védekezünk, amennyire tölünk telik a pusztulás ellen, de hogy itthon is olyan rémületes a halálozási arány a hákorrual összefüggő közélelmezési mizériák miatt, ennél szomorubbát el sem tudunk képzelni... És épen annak az életkorszaknak aagyarányu a pusztulása, amely a jövendő nemzedék fundamentumát képezi. A gyermekhalandóság bámulatos nagyarányokat ölt a valamikor gazdaságáról jó éléséről híres Debreczen.

A főorvos ur majdnem emlékiratszerű jelentése a legszomorubb írás, amit csak mostanában olvashatunk. Emberi életek tömegesen pusztulnak mostanában a harcmezőkön is, de végzetüköt betöltött lelkeknek a közérdek jóvoltáért kifejtett energiája, munkája már el van könyvelve, nagy részben ki is van használva, A jövendőt azonban nem azok a tömegek bizonyos hanyadása megmatadása, vagy elpusztulása dönti el, hanem azok a százak, akik — úgy mondja a főorvos ur — havonta igen nagyszámban halnak meg mielőtt hasznára lehettek volna az életnek, a köznek, a társadalomnak és a hazának.

Szomorú dolog elgondolni, hogy az üzleti spekuláctó épen úgy pusztit, mint a halált ontó negyvenkettős kaliberű ágyu, hogy a szomorú gazdasági helyzet kizsákmányolói ilyen hatalmas rendet vágnak a gyermekek soraiból. Rendekelet melyeket nem lehet pótolni, amelyek hivatva lettek volna a nemzet jövendőjében pótolni a háború által megriktított sorokat is.

Aki gondolkodni tud beláthatja, hogy ezen se-

gíteni kell. Mindenkinek. Össze kell fogunk, hogy a vigasztalan helyzetnek véget vethessün. Hogy és miképen? — nem tudjuk. De tenni kell! Ennél nincsen fontosabb kérdés napirenden. Olyan amelyik nem maradhat megoldatlanul.

S—r.

SOMOSSY LÁSZLÓ

DEBRECZENBEN, KISTEMPLOM-BAZAR.

Menyasszonyi kelengye. Kész fehérnemű. Női divat és szőnyegáruház.

SZABOTT ÁRAK. ELŐZÉKENY KISZOLGÁLÁS.

Lengyelország.

Irta : Barabás Abel.

Bus Osztrolenkánál, a harcmezőkön,
Hol vérbe fulladt annyi szép remény,
Most imbolyogva jár ezernyi fény,
S liddércek lángja áll az éji örön.

Lengyel szívek poruból fellobognak,
És bolygó-tüzként röppennek tovább,
Bejárják mind a szenvedő hazát
S az elbusult szívek im feldobognak.

Óh hősök, kik rabhonban porladátok,
A hant súlyos teherrel dőlt rétek,
S hányszor zavart fel fájó siralom...

Nem tart soká már mély sirrabigátok
Halnal dereng a messzi ormokon |
Szabad hazában lesz a siralom,

Krónika.

Szinészek világa.

Szájról-szája.

Elszóródtan élnek ezek az adomák öreg színészek emlékében . . . Régi szépséges időkről szólnak eme megtörtént események, melyek egyikét-másikát nem lesz felesleges megmenteni a feledés hideg sirja elől. Ugy, amint Miklóssy Ilona az ismert Miklóssy színész család egyik művészno tagja feljegyezte azokat,

Szatyi bácsi balszeme.

Szathméry Árpádolt mindenki csak Szatyi bácsinak hízta. Vidéki színész korában még az ujságok is úgy emlegették. A kitünő komikusnak volt nagy kevesektől sejtett különlegessége: a bal szeme üvegből való volt. Mikoron Debreczenben aratta páratlan sikereit Szatyi bácsi, a kritikusok többször felhánytáknéki, hogy minden porcikájában meglátsza szerepét, de a balszemét következetesen kihagyja a játékból. Ha sir, ha nevet, ha bánkodik, ha örvend, az a bizonyos bal szem mindig egyforma, mindig merev és hideg. Egyszer azonban hirtelen vége szakadt a hajszának s mintha felsőbb hatalom avatkozott volna Szatyi bátyi balszemébe, nem irtak többé felőle, nem gáncsolták, nem korholták érte az ujságcsinálók. Ennek a csodának meg az a magyarázata, hogy a midőn egy alkalommal Szatyi bátyi a redakció nagyjával együtt ült és idogált a Bika-szálló írók- és művészek-szobájába és ismét gorombáskodni kezdtek a balszemével, egyszerre csak dühösen felugrott s üvegből való balszemét mindenki legnagyobb bámulatára az asztalra dobva mondá: „Ilyen snasz társaságnak fél szem is elég!

Éljen a magyar haza!

Debreczenben történt ez is, egyik most már nyugatomban élő, jeles, de a külső hatásokat mód fölött szerető színművésszel. Sardeu remek színművét, a Hazát adták. Az otolsó fölvonásban hőstünknek, mint a hazáját végtelenül szerető lovagnak, föl kell kiáltani: Éljén a haza! — Ez a kiáltás, melyet ércesen csengő hangján szokott elmennydörögni, mindig nyílt színen hozott tapsot művésztünknek. Ezuttal is teljes lelkesedéssel kiáltotta: „Éljén a haza! És utána szünetet tartott, hogy ideje legyen a publikumnak a tombolásra. De ezuttal hiáaa várt, a megszokott taps késett, sőt el is maradt. Ujra felkiáltott hát a haldokló hős, most már hatványozott lelkesedéssel: Éljén a haza! Megint csak néma, fagyos csönd. Erre fölkapaszkodik, kiáll a sugó elé és tele torokkal rikoltja:

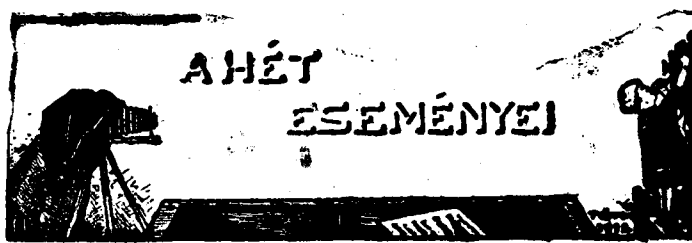
Éljen a magyar haza! Erre aztán mégis csak megérkezett az áhitott tapavihar Debreczen szin magyar közönségétől. De ha ezt szegény Sardou hallotta volna!

Aproposz! A sonka!

Turkoray Lóránt (van-e, ki e nevet nem ismeri?) Gonosz Pistát, a Falu rossza enyves kezű bakterét játszotta. A többek közt egy sonkát is lop ő kigyelme s elrejté a kutya flegóriába, hogy kedvező alkalommal kicsempészhesse. De időközben megfedkezézik róla, s mikor végre eszébe jut, így kiált föl: „Hopp! a Sonka!” Tukoray, mint mindenkor tudja, valójában igen előkelő ur: beszél angolul, franciául és gyönyörűen fuvolázik. Ilyen művelt embertől nem szabad rossz néven venni, hogy a pórias „hopp” helyet így gondolt a sonkára: „Apropó! A aonka!”

Meg volt a csimája mérgezve!

Ez a jóízű história Bánk bán előadása alatt történt. Ottó herceg tudvalevő dolog, hogy nyílt színen leszurja Biberachot, a ravasz kalandort, hogy el ne árulhassa őt, mint Fülöp király gyilkosságát. Pompásan ment minden egészen a végső szcénáig, amikor is a boldogtalan Ottó iszonyu kétségbeeséssel veszi észre, hogy nincs nála kard, amivel megölje Biberachot. Nem tudván mit csinálni szörnyű zavarában, pompás sárgacipőjének talpát érintkezésbe hozta a boldogtalan Biberach oldalával. Mire az ötletes lovag irtóztató alkollyal rogyott össze: „Végem van! A cizmája meg volt mérgezve!” Hogy a tragédiából a fölhangzó frenetikus kacaj komédiát csinált, az kétségtelen.



— Garay Antal könyve. Garay Antal közvetlen tanuja volt az 1848—49-diki párisi és hazai forradalom nagy eseményetnek. A Tuillériák ostromának délutánján füstölgő puskával ült be a királyi székbe s akkor lőttek a csombjába a császáriak. „Tárogató” címmel könnyomott lapot adott ki Párisban az ott élő magyarság számára. egy Kossuth Lajosnak szóló levelet hozván haza, itthon maradt s végig küzdött a szabadság harcot, mint hadnagy. Komárom kapitulációja alkalmával büntetlenül menekült. Naplószerint feldolgozott memoárját most a fia Ákos, a nagy magyar festőtehetség adta ki néhány pompás rajzával. Nagyon vonzó, közvetlen leírását kapjuk a szabadság-

hárc fontos eseményeibe belekapcsolódott életnek s Kern Izidor híres gyomai nyomdája nagyon előkelő, művészi kivitelű kiállításban adta közre a vaskos könyvet, melynek ára 5 korona. Akár közvetlenül, akár bármelyik Debreceni könyvkereskedő által megrendelhető.

— **Gerőby Pal temetése** minden tekintetben méltó kifejezője volt annak a szeretetnek, tisztületnek, melylyel a debreceni közönség a nemes szíivű, hősi halált halt huszárfőhadnagy iránt mindenkor viseltetett. Valósággal olyan tömeg vonult végig koporsója után, hogy jó ideig megakadt a város villamos közlekedése a főutca torkolatánál. Rengeteg virág borította a férfiúi élet legszebb szakában elhunyt derék magyar ember koporsóját, akinek emlékét szeretettel fogja megőrizni az a Debrecen, amely mindenkor helyes érzéssel szokta értékelni az embereket.

— **A Hortobágyról** jó híreket hozott a polgármester. Harminc esztendő óta nem volt olyan gazdag legelője a híres pusztának, mint az idén. Csakhogy a Hortobágyal mostanság igen csak úgy vagyunk, mint az az ember, akinek nincs étvágya a gazdag bankett előtt. Legelő csak lenne, de az állattenyésztés esett igen jelentékeny mértékben, ma már nem csak minőségben, hanem mennyiségben is. A valamikor híres pusztának nem csak a romantikája pusztul, de az állatok gulyája, csordája is. Az országban ismert hortobágyi ménesek, gulyák egyenes arányban fogynak a délibábbal . . . Ami nem a romantika, de a legszárabb próza szempontjából nagyon szomorú.

— **Nincsen elég tej** Debrecenben. Sokszor egyáltalán nem lehet már a kora reggeli órákban se tejet kapni. Nagyon helyén való volt a főispán arra vonatkozó indítványa, hogy kísérletezni kellene egy városi gazdasággal, miután szerencsések vagyunk olyau gazdasági tanácsot birni Gruner Lipótnak, aki alkalmas nagy méretű gazdasági intézmények alkotására. Csakhogy olyan tejgazdaságot leállítani, ami egyik uspról a másikra pótolná a mai tejhiányt alig ha teremthetünk mostanság. Ellenben a kezdeményező lépéseket meg kell tennünk, hogy valamikor mégis lehessen Debrecennek tejgazdasága.

— **A háború viszonyok** folytán beállott jelentékeny drágulás igen súlyos terheit elsősorban azok érzik, akiknek fix fizetésből kell megélniök. Nem azt mondom ezzel, hogy a társadalom más rétegei, ahol ugyancsak számolt garasból kell élni, elviselhetőbb helyzetben vannak, ámde az árak emelkedése sehol sem fordítja fel az egész vonalon oly mértékben a háztartás egyensúlyát, mint a tisztviselőkyél és alkalmazottaknál. Azt hiszem fölényes nyugalommal lehet napirendre térni az olyan kifogások vagy megjegyzések fölött, hogy akik itthon vannak, még a legnagyobb

nélkülözések között is jobban érezhetik magukat, mint azok, akik hadba vonulnak s nemcsak egészségüket, hanem életüket is kockáztatják. Az ilyesmi csak léha beszéd, mert válogatás nélkül mindenkinek ott is olyan körülmények között kell hivatásából eredő kötelességet teljesíteni, a hová életviszonyai vagy a közérdek szolgálata állította. Ez a megállapítás helytáll békében is, de fokozott jelentősége van a háboruban, amidőn a polgári kötelességek teljesítése majdnem akkora értékű, mint a hadiszolgálat lelkiismeretes és rettenthetetlen ellátása.

— **A debreceni trén.** Az utcán hallattam . . . , Ői a pályaudvar előtt egy sebesült katona, fel van pakkolva, látszik rajta, hogy utazni fog. Csukaszüke, megviselt uniformis van a testén. Melléje telepszik egy másik katona, fiatalabb ember, de már ez is megfordult a harctéren, mert csak bot van a kezében papucs a lábán :

- No pajtás — mondja a papucsos.
- Utazok — mondja a másik.
- Hol kaptad a sebet?
- Lengyelországba. Hát te ?
- É, is ott.
- Hol szógálsz ?
- A harminckilenceseknél. Hát te ?
- Eu trén vagyok.
- Honnan való vagy ?
- Hova való vónék, Debrecenbe !
- A papucsos megrázza a fejét.
- Trén vagy ?
- Az.
- Akkor nem is vagy debreceni.
- Nem-e ?
- Nem. Idevalósi legény nem lehet trén. Én tudom, mer' én igazán debreceni vagyok.
- És a papucsos fölkel és tovább baktatott.

x **Janatka Alajos virágkereskedése**, mely 20 év óta áll fenn Debreczenben; nagy gondot fordít arra, hogy a közönség mindeu szezonban megkapja a maga divatos műirágait. Legolcsóbb, legszolidabb beszerzési forrás, cserepes és kivézi kivitelű virágokban, csokrokban, sirkoszorukban, cserepes és ültetendő virágokban. Piac-utca 59. Telefon 8—44. szám.

Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy a modernül berendezett:

Gőzkávépörköldé és Fűszermalom

a mai napon megindult, amely a t. kereskedők és a t. vevőközönség rendelkezésére áll. — Elfogadok kávépörköldést, fehér cukor és mindennemű fűszerek őrlését.

Nagybecsű pártfogásukat kérve, maradok teljes tisztelettel :-:

LINDENFELD J. JENŐ.

Üzletemben minden nap friss pörköldés és frissen darált kávé kapható. -:-

APOLLO

MOZÉOSZINHÁZ



Szombaton és Vasárnap.

Fellépnek:

FARABONIS

a világ legjobb gondolatolvasójának bámulatos produkciója.

PÁSZTOR ZOLTÁN a bpesti Royal orfeum első komikusa.

FÜREDI JOLÁN a deb. szín. ház tagja. **ORMÓS JOLANKA** a 8 éves primadonna.

Hadbavonultakról

felvételek, nagytapasztalások művészi kivitelben eszközölhetők

NÉMETHY műtermében,
Piacz-utca 42. szám alatt.

Alföldi Takarékpénztár Debreczenben.

Piac-utca 16. szám saját palota.

Alaptőke 2.400.000 K. Tartalékok: 1.400.000 K. Betétállomány nyolcmillió korona.

Érdeklődésben a Pesti magyar kereskedelmi bankkal.

ÜZLETÁGAI: Takarékpénztárak, csekkszámok. Váltószámlázás, törlesztések és jelzálogkölcsönök. Értékpapírok vétele és eladása, tőzsdei megbízások, hitellevelek bel- és külföldre. Előleg értékpapírokra és árukra. Saját áruháza, Safe-deposit (magánleltérpénztár).

Affiliált intézetek: Kábeli takarékpénztár r.-t., Nádudvari takarékpénztár r.-t., Hajdunánási gazdasági bank r.-t., Fióktelep Vámpécs.

Nem fáj a feje másnap, ha

'LITKE' pezsgőt iszik

Ha a harctéren levő hozzátartozójának nagy szíveséget akar tenni, azonnal küldjön neki egy tubus

'LYPTOL'-t,

mely ragályos betegségeket terjesztő tetvek és más férgek ellen a legjobb. Ára 1 korona.

Főraktár: Dr. Szelényi Árpád gyógyszerésznél Debreczen, Piacz-utca 30. szám. „Kosuth” patika.

TÖRLEY

TALISMAN · CASINO · RÉSERVÉ

: Magyarországon egyik legrégebbi, :
legjobb és legolcsóbb lap az immár :
: negyvenhetedik évfolyamban levő :

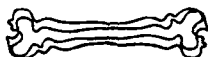
„Debreczen”

Felelős szerkesztő: Szathmáry Zoltán.

Előfizetési ára helyben negyedévre 2 K 50 fill.

Megrendelhető a kiadóhivatalban: Debreczen,

Darabos-utca 7. szám alatt. Telefonszám 4-12.



Hirdetéseket a legjutányosabb árban vesz fel.

Horovitz Zsigmond könyvnyomdája Debreczen, Darabos-utca 7. szám.